

Emlékezés dr. Dávid Lajos születésének 100. évfordulóján

1989. október 14-én emlékeztek meg Szegeden dr. Dávid Lajos professzor születésének 100. évfordulójáról. A rendező házigazda a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Gyógyszerésztudományi Kara és a Magyar Gyógyszerészeti Társaság Elnöksége volt. A megemlékezés a professzor munkásságának helyszínén az — eltelt időszak fejlődését magán hordozó — Egyetemi épületekben zajlott le. Dávid professzor családtagjai, az Egyetem jelenlegi vezető munkatársai, volt tanítványai és tisztelői nagyszámban jelentek meg és tisztelegtek emléke előtt.

A Gyógyszerésztudományi Kar lépcsőházában dr. Selmezy Béla dékán leplezte le a Dávid professzor oktató, nevelő munkáját megörökítő emléktáblát, majd az Egyetemi gyógyszertár officinájában — amelynek tervezésében és megvalósításában Dávid professzor kezdeményezőként tevékenyen részt vett — dr. Mezei Géza docens, a gyógyszertár jelenlegi vezetője adta át, a megemlékezést kifejező márvány táblát.

Ezt követően került sor az emlékülésre ünnepi keretek között. A dr. Selmezy dékán megnyitó és üdvözlő szavai után elhangzott — a professzor életútját és tevé-

kenységét különböző oldalról bemutató — előadásokat teljes terjedelmükben külön közöljük. Az előadók közül *Kristó Nagy István* nem tudott megjelenni, előadását dr. Regdon Géza docens olvasta fel.

Az előadásokat követően Dávid Péter egyetemi tanár, a professzor Kanadában élő fia, mondott köszönetet a család nevében. Meleg szavakkal vázolta fel mindazt amit az atyai példamutatás és hagyomány a leszármazottaknak munkásságuk során jelent.

A bensőséges ünnepi ülés befejezéseként dr. *Nikolics Károly* az MGYT elnöke adta át a *Dávid Ágoston* által létesített „Dávid alapítvány” 1989. évi nyertesének a jutalmat.

A szegedi Belvárosi Temetőben a résztvevők megkoszorúzták Dávid Lajos sírját, így fejezve ki tiszteletüket és megbecsülésüket. Az ünnepi megemlékezéseket fogadás fejezte be, melyen a Dávid Lajos professzort tanító mesterüknek, példaképüknek valló résztvevők kötetlen, családias jellegű beszélgetéseken idézték fel a múlt emlékeit.

Dr. Kovács László

Dávid Lajos professzor életútja

DR. KEDVESSY GYÖRGY

Sajátos módon ezekben az években egymást követően számos hazai kiválóság születésének centenáriumáról emlékezhetünk meg. Ezek között több orvos és gyógyszerész is akad. Így esik szó dr. Dávid Lajos professzor életútjának méltatásáról.

Dávid Lajos 1889 október 18-án született Kézdivásárhelyen Háromszék vármegyében. Egyetemi tanulmányait a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen végezte. Gyógyszerészi oklevelét ugyanott 1911-ben, gyógyszerészdoktori oklevelét pedig 1913-ban szerezte. 1910-től 1920-ig a kolozsvári Egyetemi Gyógyszertárban működött. 1920-ban települt át Szegedre, ahol a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium megbízásából megszervezte az Egyetemi Gyógyszertárat és ennek első vezetője lett. Ugyanekkor megbízást kapott a gyógyszerészhallgatók oktatására.

Tudományos munkásságának elismeréseként a Szegedi Tudományegyetem Orvostudományi Karán 1922-ben egyetemi magántanári képesítést szerzett, majd 1930-ban címzetes egyetemi rendkívüli tanári címet kapott. 1933-ban a vezetése alatt álló intézmény már Egyetemi Gyógyszerészeti Intézet és Egyetemi Gyógyszertár néven működött a Dóm téri egyetemi épületsorban. 1944-ben egyetemi nyilvános rendes tanári kinevezést kapott, s e minőségben dolgozott 1958-ban bekövetkezett nyugdíjba vonulásáig. Személyének

értékelését jelentette, hogy 1947-ben az Orvostudományi Kar dékánja, majd 1948-ban prodeánja lett. Tudományos működésének alapján 1952-ben a gyógyszerészeti tudományok kandidátusa minősítést kapta.

Munkásságának elismeréseként több hazai és külföldi tudományos társaság választotta tagjává. Dávid professzor a húszas években a hazai gyógyszerész szerzők egyike volt, akik elsőként publikáltak külföldön.

Kiemelkedő tevékenysége volt a gyógyszerészhallgatók oktatásához írt „Gyógyszerészet” című három kötetes tankönyve (1927), amely hiánypótlónak számított ti. ilyen magyar tankönyv azokban az időkben még nem állt rendelkezésre. E munkájával valamint más könyveivel jelentősen segítette Szegeden a gyógyszerészhallgatók képzését.

Dávid professzor nehéz történelmi és társadalmi évtizedekben, az újonnan alapított egyetem szerény körülményei között működött eredményesen. Ennek dokumentuma könyvei mellett száznál több tudományos dolgozata. Kutatási területe főként a galenusi és recepturái készítmények előállításának fejlesztése volt.

Működésének évtizedeiben igen hasznosan tevékenykedett a tudományos és gyakorlati gyógyszerészet, valamint gyógyszerészképzés színvonalának emelésén. Támogatta tanítványainak tudományos munkáját, így intézetében nagyszámú gyógyszerészdoktori disszertáció került kidolgozásra.

Emberbaráti magatartását jellemzi az, hogy határozott kiállásával része volt 1944-ben a fajüldözött *Rusz-*

nyák és Purjesz szegedi professzorok deportálásának megakadályozásában.

A háborús események miatt elrendelt kitelepítési utasítást szabotálta. Szegeden maradt, s az Egyetemi Gyógyszertár kibővített működésével a klinikákon kívül a városi gyógyszerellátásban is segítőkészen dolgozott.

Sajnálatos, hogy utóbb egészségi állapotának megromlása gátolta működését, ezért kérte 1958-ban nyugdíjazását. 1962-ben hunyt el.

Úgy gondolom, hogy ezen az ünnepélyes megemlékezésen szólnom kell egy tényről, ami Dávid professzor működését és életének utolsó évtizedeit nemcsak megnehezítette, de meg is keserítette. Dávid professzor valóságos ember volt és hitét nyíltan megvallotta. Ez ma már mindenkinek személyes joga, de az 50-es, 60-as években a párt és állami szervek ezt súlyosan elítélték. Mind az egyetemi pártbizottság, mind a főhatóság olyan álláspontra helyezkedett, hogy Dávid professzor ne kapja meg az intézet fejlesztéséhez szükséges támogatást, s őt magát pedig az ifjúság oktatására politikailag alkalmatlan embernek minősítették a „kádervéleményben”.

El kell mondanom, egy személyes kellemetlenségemet, amit eddig még soha nem említettem. 1953-ban az Egészségügyi Minisztérium Oktatási Főosztályának akkori vezetője behívatott és szóban a következő ajánlatot tette nekem: akkor én a pesti intézetben adjunktus voltam. Az ajánlat szerint soronkívül docensi kinevezést kapok a szegedi intézetbe Dávid professzor mellé utódlási joggal, de feladatom lesz Dávid hibáit, nem megfelelőnek ítélt megnyilatkozásait folyamatosan jelenteni a Főhatóságnak, amit ők mérlegelnek majd és indokot találnak mielőbbi nyugdíjazására. Ezt a tiszteségtelen ajánlatot gondolkodás nélkül azonnal visszautasítottam. Elveimmel teljes mértékben ellentétes volt, hogy az általam tisztelt idős professzor kárára ilyen feladatot vállaljak. A visszautasítást igen rossz néven vették, s ennek reám nézve számos hátrányos következménye származott, s ez még később is a Minisztérium Oktatási Főosztálya részéről érvényesült velem szemben.

Dávid professzor személyi mellőzésén kívül megemlítem még ezt a tapasztalatomat, hogy az intézet szükséges korszerűsítése, fejlesztése nagymértékben elmaradt, s így amikor egy évvel Dávid professzor nyugalmabonulása után 1959-ben kinevezést kaptam az intézet vezetésére, mind az intézet elhelyezése, mind gép-, műszerfelszerelése igen hiányos, ill. az eredményes működésre alkalmatlan volt. Éveken át nem volt jelentékeny beruházás, mert „úgy is nyugdíjazzák” jelző érvényesült vele szemben. Szerencsémre az egyetem akkori rektora, *Petri Gábor* és a Minisztériumban *Lázár Jenő* a Gyógyszerészi Főosztály vezetője támogatta fejlesztési elgondolásaimat, s a szűkös elhelyezést, a hiányos laboratóriumi felszerelést lassan sikerült pótolnom.

Súlyos feladatot jelentett számomra a rossz körülmények között lévő intézet korszerűsítése, a megfelelő munkalehetőségek kialakítása és az oktatás, valamint a kutatás kellő színvonalra emelése, s ennek biztosítása.

Ismételten és nagyon nyomatékosan hangsúlyozom, hogy az említett hiányosságok, az intézet rossz helyzete legkevésbé sem Dávid professzor mulasztásából adódott, hanem abból a méltánytalan megítélésből, amely

az illetékesek részéről őt éveken keresztül sújtotta.

Mindezt összefoglalva nagyon méltányosnak tartom Dávid Lajos születésének 100 éves fordulója alkalmából a tiszteletteljes megemlékezést arra utalással, hogy ő alapította az intézetet, s mindaddig, ameddig a külső körülmények nem gátolták, korszerűen vezette az Egyetemi Gyógyszertárat, majd együtt az intézetet. Elismert volt szervezőképessége, oktató- és kutató működése, valamint humánus megnyilatkozása.

Életében tanítványai és a gyógyszerészársadalom tisztelete és megbecsülése kísérte, s kétségtelen, hogy a maga korában eredményesen segítette a magyar gyógyszerészet fejlődését.

Emlékezés Dávid professzorra, mint oktatóra

DR. SELMECZI BÉLA

Néhány nap múlva tölténé be Erdély szülőtte, *dr. Dávid Lajos* egyetemi tanár 100. életévét.

Eme alkalomból rövid megemlékezésemben Dávid professzor életútjából, munkásságából csupán azokról kívánok említést tenni, amelyek kapcsolatban álltak oktatói tevékenységével.

Szakmai pályafutása kiemelkedő volt. Szegedre kerülését követően, már 33 éves korában egyetemi magántanárrá habilitáltak és megbízták a gyógyszerész-képzés megszervezésével.

Ezért a tevékenységéért, valamint a szakirodalom művelése terén szerzett érdemei elismeréséül, 1930-ban egyetemi címzetes rendkívüli tanárnak, majd később — az önálló Gyógyszerészeti Intézet létesítése során — egyetemi nyilvános rendes tanárnak nevezték ki.

Dávid professzorra bizonyos értelemben érvényesnek tűnik az a közismert mondás, hogy „senki sem lehet próféta a saját hazájában”, hiszen egyetemi tanári kinevezését megelőzően — már 1922-ben — az egyik legnagyobb múltú és tekintélyű külföldi társaság, a *Deutsche Chemische Gesellschaft* majd ezt követően — 1928-ban ill. 1929-ben — két ugyancsak nagytekintélyű amerikai tudományos társaság választotta tagjai közé. Tiszteletbeli tagja lett az Észt-Finn-Magyar Gyógyszerészeti Társaságnak, valamint a FIP-nek.

Dávid professzor azon kevesek egyike — ha nem az egyetlen! —, aki gyógyszerész egyetemi tanárként dékáni tiszteletet töltött be az Orvoskaron. E tisztségét a Kar tagjainak legnagyobb meglepődésére, nagy aktivitással, becsületesen, pontosan látta el.

Előadásom címének megfelelően, Dávid professzor tudományos tevékenységével nem kívánok itt foglalkozni, jóllehet kiemelkedő kutatómunkássága kétségtelenül kihatott az oktatói tevékenységére is. Bizonyos tekintetben a „biofarmácia” előfutárának tekinthető egyes vizsgálati módszerei győzték meg arról, hogy a svájci *Büchi* professzor azon kérdésére: „Hogyan látja a gyógyszerészet jövőjét?” — válaszában kifejtette ama nézetét, miszerint a tudomány művelése és az oktatás, különösen a gyógyszerkémia és a gyógyszerkészítéstan a biológiai szempontok alapján kell, hogy fejlődjék. Dávid professzor eme megfogalmazása, pár évtized kétséssel valóra is vált.

Mindenkor igen nagy gondot fordított a gyógyszerészképzésre és továbbképzésre. Igen értékes és eredményes egyetemi munkássága során 36 évet töltött el a

szegedi egyetemen, mint a Gyógyszerészeti Intézet és Egyetemi Gyógyszertár igazgatója, a gyógyszerész- és orvostanhallgatók, valamint a Szegedi Gyógyszerész Gyakornoki Tanfolyam oktatója, vezetője.

Tevékenységének egyik jellemzője, hogy sohasem szakadt el a gyakorlati élettől; világos, egyszerű és könnyen érthető előadásaiban a gyakorlati életre oktatta, nevelte hallgatóit. Sokirányú feladatait fáradhatatlan, lankadatlan munkával, nagy szervezőkészséggel tudta megoldani. Az oktatás korszerűsítésével kapcsolatos elképzeléseit szakmai és egyetemi körökben igen nagyra értékelték.

Az Orvostudományi Kar Tanácsa szaktudása iránti elismerését juttatta kifejezésre, amikor a gyógyszerész-hallgatók oktatásán kívül megbízta az orvostanhallgatóknak a „Gyógyszerkészítési gyakorlatok”, valamint két tanéven át az „Egyszerű kémiai kvalitatív analízis” kollégiumok előadásával. *Szent-Györgyi Albert* kérésére ő állította össze a szegedi egyetemen az orvostanhallgatók kémiai alaptárgyi tananyagát. Munkássága során igen szép példát mutatott arra, hogyan lehet és hogyan kell gyakorlatilag szinte a semmiből megteremteni a gyógyszerészképzés feltételeit.

Igen jó pedagógus volt. Ezrekre tehető azon gyógyszerészek száma, akiket ő tanított. Számos tanítványa dolgozott és dolgozik ma is kiemelkedő gyakorlati és tudományos munkakörben, kiváló munkájuk elismerésének birtokában.

Életét a szakadatlan munka jellemezte. A feltornyosuló nehézségektől sohasem riadt vissza, a különféle egyetemi és társadalmi feladatokat készségesen vállalta és igyekezett azokat közmegelégedésre elvégezni.

Magam részéről Dávid professzor egyik legnagyobb érdemét a következőkben látom: Mint bizonyára ismert, abban az időben a gyógyszerészhallgatók oktatására magyar nyelvű tankönyv nem állott rendelkezésre. Nos, átérezve e tény fontosságát és jelentőségét megírta és minden anyagi támogatás nélkül 1927-ben kiadta a 32 ív terjedelmű, kvalitatív vizsgálatokat tartalmazó „Gyógyszerészet” című munka I. kötetét, amelyet a kvantitatív vizsgálatokkal foglalkozó, 19 ív terjedelmű II. kötet követett, míg végül a gyógyszerkészítéssel foglalkozó, 12 ív terjedelmű III. kötet jelent meg. E tankönyveket használták évtizedeken át a hallgatók és a gyakorló gyógyszerészek is.

Dávid professzor tanártársainak mindig megértő, készséges jó barátja, közvetlen munkatársainak és tanítványainak szerető, türelmes, atyai tanítója volt. Hosszú évtizedeken át sokan fordultak hozzá a legkülönbözőbb szakmai, sőt magánjellegű kérdéssel és ő — ha csak egy módja volt rá — messzemenően igyekezett a hozzáfordulóknak segíteni. Ezt jómagam tapasztalataim alapján is állíthatom, aki abban a szerencsében részesültem, hogy Dávid professzor tanítványának tekinthetem magam. Egyetemi tanulmányaim során több alkalommal kerestem meg személyes problémáimmal, s ő mindenkor atyai jóindulattal foglalkozott velem.

Dávid professzor mint oktató, mint kutató, kitörölhetetlenül beírta nevét a magyar gyógyszerészet történetébe és mint jóságos szívű, bölcs elméjű ember mindazok emlékezetébe, akik Őt jól ismerték és szerették. Mindenképpen méltó tehát, hogy születésének századik évfordulóján nagy tisztelettel emlékezzünk reá!

Dávid Lajos a szegedi Egyetemi Gyógyszertár megalapítója

DR. MEZEY GÉZA

Dr. Dávid Lajos professzor gazdag és tartalmas életútjának cselekvéseit, eseményeit az Egyetemi Gyógyszertár szemszögéből próbálom megrajzolni, hiszen Dávid professzor személyében a szegedi Egyetemi Gyógyszertár létrehozóját is tisztelhetjük. Dávid professzor e területen kifejtett munkásságát a rendelkezésre álló források, elsősorban az Egyetemi Gyógyszertár irattári anyaga és volt munkatársainak személyes emlékei alapján kísérlem meg felidézni. A forrásmunkák egy előrelátó tervező, koncepciózus, kiváló szakembert jelenítenek meg, a személyes emlékek emberi szeretetéből fakadó lelki gazdagságát, humorát, humánusát emelik ki.

A szegedi Egyetemi Gyógyszertár történetének s benne Dávid Lajos munkásságának felvázolásához vissza kell nyúlnom a kolozsvári Egyetemi Gyógyszertár felállításának előzményeihez. Már 1898-ban felvetette a Karolina országos kórház klinikai bizottsága az orvosi karhoz intézett átiratában a Gyógyszertani Intézet keretén belül házi gyógyszerár felállítását egyrészt a Kórház anyagi érdekeire való tekintettel, másrészt a gyógyszerészet eredményesebb oktatása céljából. Ezt követően az orvostudományi kar felterjesztette az Egyetemi Gyógyszertár létesítésére vonatkozó javaslatot a vallás és közoktatásügyi miniszterhez, aki az engedélyezés ügyében megtette a szükséges lépéseket a belügyminiszternél.

Az 1902. július 17-én kelt 60541/1902. sz. belügyminisztériumi rendelet engedélyezte a gyógyszerár felállítását és *Issekutz Hugó dr.-t* nevezték ki az Egyetemi Gyógyszertár vezetőjévé. Dávid Lajos 1910-ben került gyakornokként az Egyetemi Gyógyszertárhoz. A gyógyszerári vizsgálatok egyre növekvő száma gyógyszerári vegyész állás megszervezését indokolta, melyet először 1912-ben *Ferencz Áron dr.* töltött be. *Issekutz Hugó* 1915-ben bekövetkező halála után *Ferencz Áron* gyógyszerári vegyész kapott megbízást a gyógyszerár vezetésére, így 1918-ban Dávid Lajos dr-t nevezték ki gyógyszerári vegyésszé. A Gyógyszertár Kolozsvárott a világháborús események miatt 1919. október 1-ig folytathatta tevékenységét. A *Ferenc József Tudományegyetem* ideiglenesen Budapestre, majd 1921. júliusában Szegedre költözött. A gyógyszerárát a Kálvária-téri fém- és vasipari iskola (jelenleg gépipari technikum) szárnyépületében helyezték el. Az Egyetemi Gyógyszertár felállításával dr. Dávid Lajost bízták meg. Az első világháború utáni nehéz gazdasági viszonyok között az Egyetemi Gyógyszertár berendezése, elhelyezése, a tansegédszemélyzet megszervezése, az egyetemi oktatás (gyógyszerészhallgatók képzése, gyógyszerész doktoranduszok munkájának irányítása), a Gyógyszerész Gyakornoki Tanfolyam megszervezése mind nagyon nehéz feladatot rótt rá, melyet fáradhatatlan, szorgalmas munkával oldott meg.

Áldozatos munkája eredményeként a Gyógyszertár 1922. január 7-én megkezdhette működését a Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium 109 919/23 sz. engedélye alapján. Mivel *Ferencz Áron dr.*, a volt igazgató Ko-

lozsváron maradt és nem foglalta el állását, Dávid Lajos dr-t bízták meg a Gyógyszertár vezetésével. 1922-ben Egyetemi Gyógyszertári fővegyésszé nevezték ki, szintén 1922-ben magántanárrá habilitáltak és 1926-ban az intézet igazgatójává nevezték ki, mely feladatának 1958. október 1-én történt nyugalmabonulásáig eleget tett.

Az oktatás és kutatás mellett az Egyetemi Gyógyszertár vezetése nehéz problémák elé állította. Az első világháború utáni súlyos gazdasági helyzetben az Orvostudományi Kar klinikái viszonylag alacsony megállapított gyógyszerátalányának jobb kihasználására bevezette a házi készítmények előállítását. Ezek ára lényegesen alacsonyabb volt, mint a külföldi és belföldi gyógyszerkülönlegességek ára, és így jelentékeny összeget tudott megtakarítani. Ebben nagy segítségére volt „A m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszternek 410-0/30. sz. rendelete a Tudományegyetemek házi gyógyszerárainak szervezete és ügyrendje tárgyában” című rendelet — mely az Egyetemi Gyógyszertárak működését szabályozta — amely lehetővé tette, hogy a két érték (mármint a kül- vagy belföldi gyári gyógyszerkülönlegesség és a házi előállítású) közötti különbséget az igényelő klinika, intézet és gyógyszerár javára elszámolja. Így vált lehetségessé, hogy a gyógyszerár évről-évre gazdagodott felszerelési tárgyakkal és gépi berendezésekkel, az ebből adódó minőségi fejlődés a klinikai gyógyszerellátás javulását szolgálta. 1937-ben például a IV. Magyar Gyógyszerkönyv készítményein kívül az ún. „nosocomialis” készítmények között 92 féle injekciót, 72 féle tablettát és 211 féle egyéb gyógyszerformát találunk.

„Issekutz tanár is mindig azzal a gondolattal küzdött az intézet felállítása érdekében, hogy így mód adassék egyfelől a gyógyszerészképzésben a Gyógyszerészet sikeres tanítására, másfelől a gyógyszerkönyv előírta készítmények szaporítása által további lényeges megtakarításokat lehessen elérni. E kettős cél lebegett mindig szemem előtt, a Főnököm és Tanárom elgondolását törekedtem minden erőmmel előbbre vinni” — írja Dávid professzor 1931-ben.

Nem hagyhatom említés nélkül Dávid professzor „A négy Egyetemi Gyógyszertár felállítása és megszervezési tervzete” című 1931-ben készített kéziratos munkáját, amelyből kitűnik, hogy az egyéni érdekeket mennyire alárendelte a szakmai céloknak, amikor elképzelését így vezeti be: „A mai gazdasági viszonyokra való tekintettel az Egyetemi Gyógyszertárak úgy szervezendők meg, hogy a dologi és személyi kiadások a gyógyszer-vegyeszer szükséglet normális kielégítése megtartásával minél kisebbre legyen összevonható. E kettős cél az alábbi módon érhető el:

A négy Gyógyszertár egy központi igazgatás alá vonandó. Ennek megfelelően Budapesten volna a központi Egyetemi Gyógyszertár s a három vidéki Gyógyszertár, mint a központi gyógyszerár fiáléja működne.” A tervzetben részletesen leírja a központi anyagvizsgálat előnyeit, a személyzetben ebből adódó megtakarításokat, kimutatja a házi gyógyszerkészítmények olcsóbb voltát a beszerzésekkel szemben bizonyítva azt, hogy a megtakarítás fokozódik azzal is, ha a készítményeket nem négy felé aprózva, hanem „egy summában” állítják elő. A tervzetet elolvastva egy hiúságtól mentes, mindent a gyógyítás érdekeinek alárendelő szakember képe rajzolódik ki.

Úgy hiszem, Dávid professzor életének fontos szakasza volt, amikor előkészítette az Egyetemi Gyógyszertár jelenlegi helyére való költözését, a Dóm tér (akkor Templom tér) 11. szám alá. Az Egyetemi Gyógyszertár itteni korszerű berendezése, felszerelése is az ő szakismeretét, a pálya iránti szeretetét igazolta. Itt az intézet mind helyiségek, mind felszerelés szempontjából az akkori igényeinek megfelelő elhelyezést kapott. Az Egyetemi Gyógyszertár irattárában megtalálható kéziratokból kitűnik, hogy figyelme a legapróbb részletekig mindenre kiterjedt, legyen az epruvetták, lombikok szükséges mennyiségéről szó egészen a gépi berendezések pontos specifikációjáig. Irattárunk különleges értékének tartom Dávid professzor és *Rerrich Béla* műépítész levélváltását, amelyben az építészeti kérdéseken túlmenően még a bútorzat méreteire is kiterjed a figyelmük. Pl. az egyik levelében olvasható: „főként szépművészeti szempontból volna fontos, ha az (officinai) asztal szélessége kisebb volna”. Így elmondható, hogy az ő értékes, eredményes és fáradhatatlan munkája eredményeként jutott méltó elhelyezéshez a Gyógyszerészeti Intézet és Egyetemi Gyógyszertár 1931-ben.

Emberi kapcsolatairól Novák professzor a következőket írja megemlékezésében: „Tanártársainak mindig megértő, készséges jó barátja, közvetlen munkatársainak és tanítványainak szerető, bizalmas, atyái tanítója volt.” Nekem abban a szerencsében volt részem, hogy számos közvetlen munkatársával dolgozhattam együtt, élükön *Fröhlich András* dr-al, aki utódja volt az Egyetemi Gyógyszertár élén és számos tanítványával találkozhattam, akiknek visszaemlékezései rajongó tiszteletéről és szeretetről tanúskodnak mind szakmai, mind emberi értékeit illetően. A róla így kialakított kép munkássága folytatásának elkötelezettjévé tett. Példája maig tartó és mi késői utódok az Egyetemi Gyógyszertárban akkor cselekszünk helyesen, ha Dávid professzor elgondolásait igyekszünk előbbre vinni.

Dávid professzor a tanítvány szemszögéből

KRISTÓ NAGY ISTVÁN

A gyógyszerészet tudományának elismert kiválóságai után mit mondhat, aki — igaz, nem önszántából, hanem (Dávid professzor gyógyszerész fiával együtt) ötvénhatos tevékenysége miatt — rég elhagyta ezt a szép pályát, de addig sem volt annak tudora, legfőljebb köznap művelője, s nemhogy doktori címet szerzett volna, mindössze két egyetemi éven át volt gyógyszerész hallgató. Ötven évvel ezelőtt még a régi gyógyszerészképzés volt érvényben, amely voltaképpen a középkori céhrendszernek megfelelő, mondhatni „inasévekre” alapozta az oktatást: az „inasokat” *gyakornoknak* nevezték s e gyakornokoknak a gyógyszerári munka mindennapos gyakorlatában kellett elsajátítaniuk az alapismereteket, amelyek elsősorban a gyógyszerkészítés manuális tennivalói voltak és főként a galenikumokra s a magisztrális vények elkészítésére irányultak. A gyógyszerész gyakornok elvben mindezt csak okleveles gyógyszerész felügyelete mellett végezhetette, de a munka során mindinkább megtanulta, amit kellett, s

bár expediálnia is csak ellenőrzéssel volt szabad praktice szinte gyógyszerészi tevékenységet végzett egy-egy kis gyógyszertárban, vagy épp nagy patikában, ahol sokan figyelhettek a szakma ifjú titánjának tevékenységére. A gyógyszerész gyakornok tulajdonképpen napjaink asszisztenseinek, vagy legkülönb technikáinak-technikusainak munkakörét láthatta el, s miután a két év gyakornoki idő jórésze letelt: az egyetemen egy *gyakornoki tanfolyamon* a szakmai alapismereteket mostmár rendszerezve is átismételhetette. Ezt követően továbbra is korlátozott feladatokra jogosított „nem okleveles gyógyszerész” lehetett, de a többség ezután ment az egyetemre, hogy okleveles gyógyszerészé legyen, sőt ha tovább tanult, doktorátust is szerezhetett. Ez a rendszer 1939-ig volt érvényben, ilyenformán az én korosztályom az utolsó előtti ilyen „régiszerű” gyógyszerész évfolyamhoz tartozott.

Az is szinte „céhbéli” hagyomány volt, hogy valóságos gyógyszerész dinasztiák léteztek, s különösen az úgynevezett reáljogú gyógyszertárak tulajdonosai gyermeküknek adták át e nemes hivatás gyakorlását. Nekem is gyógyszerész volt már a nagyapám, s első gyakornoki évemet a családi gyógyszertárban töltöttem el, ahol egy alföldi kisváros mindennapjait a tára mögül figyelhettem. Innen kerültem 1939 őszén a *dr. Dávid Lajos* vezette szegedi Egyetemi Gyógyszertárba, ahol egyszerre a tudományos munka közelébe kerülhettem. Az Egyetemi Gyógyszertár és Gyógyszerészeti Intézet ui. azonos volt, míg az előbbi a klinikák igen igényes gyógyszerészükségletét elégítette ki, az utóbbi tudományos tevékenységet is folytatott. Tizen-nyolc éves korban ilyen intézetbe bekerülni egy életre meghatározó élmény volt.

A Gyógyszerészeti Intézet a Dóm téren ugyanis a Rerrich Béla által tervezett korszerű épületben nyert elhelyezést, és fölszerelése is korszerű volt: a klebelsbergi művelődéspolitikai egy nyomorúságos gazdasági helyzetben lévő ország nagy erőfeszítésével hozta létre a szegedi egyetem modern intézeteit, s ezt támogatta a bőkezű Rockefeller alapítvány is. Ennek az egész szegedi komplexumnak volt része a Gyógyszerészeti Intézet, amelynek fölépítése, fölszerelése elsősorban Dávid professzor érdeme volt, s amit szakemberek és kívülállók egyaránt megcsodáltak. Hogy egy-egy „légfékes” analitikai mérleg, vagy szupercentrifuga, nem is szólva a gyógyszerkészítésre szolgáló gépi berendezésekről, milyen újdonság volt akkor és mibe kerültek, az analitikai eszközök s vegyszerek (többnyire Merck készítmények) milyen gazdag választéka állt rendelkezésünkre, annak részletezése ma inkább derűtséget kelthetne, csak hogy ez akkor a tudomány élvonalának felelt meg. De nem csak a műszerezettség volt érdekes, hanem sokszor egy-egy igen egyszerű, de ötletes technikai módszer is, hogy egyet mondjak, ami mint technikai megoldás ma — gondolom — megintcsak szinte komikusan hat, de engem akkor nagyon nagyon impresszionált, hogy ti. a központi fűtés forró vizét kellő tisztítás továbbmelegítéssel közvetlenül desztillálták, így rengeteg desztillált vízünk volt, amiből aztán hektoliter számra készült a bidesztillált víz; gyakorlatilag csak azzal dolgoztunk. Mindezt persze fölemlíteni is naivítás — de ötven év távlatából ez tán nem csak személyes emlék, hanem művelődés — és tudománytörténet is: hogy ilyesmi vívmány lehetett akkor egy vidéki egyetemen.

Ez az egyetem felszereltség dolgában egyébként vetekedett a pestivel. És nemcsak a felszereltségről van szó, hanem az egyetem szelleméről is. Mi szegedi diákok lenéztük a pesti egyetemet, a hivatalos tudományosság fellegvárát. Akinek tudományos eredményei révén már katedrát *kell*ett adni, de Pesten nem tartották rá méltónak — akár fiatalosága miatt, akár mert zsidó, szabadkőműves vagy egyáltalán liberális gondolkodású volt: azt Szegeden nevezték ki. Itt volt tehát a *valóban* európai egyetem, olyan professzorokkal, mint Szent-Györgyi és egész nagyszerű iskolája, a kiváló matematikusok, aztán Kerényi, Sík Sándor, meg a fiatal magántanárok: Ortutay, Szerb Antal.

Ami pedig konkrétan a gyógyszerészképzést illeti: nem volt még egy területe az egyetemi oktatásnak, ahol a természettudományokat ilyen széles skálán tanították volna, mert minden más szakon, beleértve az orvost is, nagyobb fokú volt a specializálódás. A gyógyszerész mindenből tanult, ha nem is olyan fokon, mint a szaktudományok művelői, de mégis egyetemi színvonalon. Mi tanultunk fizikát, korszerű kémiát (beleértve a viszonylag friss atomelméleteket is), ásványtant, növénytant, igen behatóan növénytant, biológiát, közegészségtant stb. E széles körű alapozás alkalmas volt egy magasfokú általános természettudományos szemlélet elsajátítására, sőt a kutatói gyakorlat megalapozására is, és mint alapozás meghaladta az orvosokét és a természetrajz tanárokét. Utána került sor a gyógyszerészeti szak (gyógyszerismeret, gyógyszerészeti kémia, technológia, hatástan stb.) elsajátítására.

Szóval, egyetemi fokon igen széles körű természet-tudományos műveltség: ez az, ami nélkül nem létezik korszerű huszadik századi világnézet — ez az, ami saját humán és filozófiai hajlamaimat is egész életem során jótékonyan ellensúlyozta, korszerűsítette, s elve a dolgok reális szemlélete, a kísérletezés, a materializmus felé terelt és nyilván nemcsak engem. És ez az, amiben dr. Dávid Lajos személyes nevelői ráhatását máig is érzem! Nem mintha ő filozófiai tekintetben materialista lett volna. Az ő szemléletének két sarokpontja volt: az egyik a mélyrehatóan mély humánus keresztényi hit, amely nem vonult absztrakciókba, hanem az embereken való segítséget éppúgy mindennapi feladatának érezte, mint a hitelvekhez való gyakorlati alkalmazkodást, amely mintaszerű családi életében is megnyilvánult. Ez volt az egyik alapeszméje. A másik az imádott Erdélyhez kapcsolódó magyar hazafiság. Nézeteiben nem volt semmi nacionalizmus, évek során egyetlen szót sem hallottam tőle pl. a románok ellen, de az erdélyi magyar kulturális és történelmi hagyományt, mindig vezérszavaként tekintette. Nem leplezte a náci-fasiszmussal szembeni ellenszenvét!

Hangsúlyozni szeretném, hogy amikor Dávid professzorról szólok, ezt mintegy alulnézetből teszem, utóvégre nemcsak egyik tanítványa, de közvetlen alárendeltje, ilyen értelemben munkatársa is voltam — és mindig fölnéztem rá. A napi munka során, szükségképpen a gyógyszerészi hivatásra való oktatás dominált, de ebben is többet kaptunk, mint „szakmát”. Miről van itt szó? A gyógyszerészet elsősorban *gyakorlat*, beleértve a tára melletti manuális tevékenységet, a magisztrális vénék készítését — ami tudományos alátámasztása ellenére őriz valamit a munkatevékenység legősibb s tán épp ezért máig örömet szerző válfajából. Dávid Lajos ezt is tudatosította bennünk. A másik: a gyógy-

szerész közvetlenül *segít*: éspedig nemcsak az orvos rendelésének, recipéjének elkészítésével és expediálásával, vagy akár a gyógyszeralkalmazásra vonatkozó útmutatással, amely szinte nem lényegtelen. De a gyógyszerész sokkal több beteggel érintkezik, mint egy-egy orvos és ebben az érintkezésben közvetlen részese a társadalom élő problematikájának és segít nemcsak vénynélkül kiszolgáltatható gyógyszerek kiadásával, hanem tanácsokkal, jó szóval, megértéssel is. És ez is a Dávid féle humánus jegyében történhetik.

Ami viszont a gyógyszerészet *tudományos* oldalát illeti: abban hogy ez, a huszas években még félig-meddig hagyományos gyakorlati tevékenység valóban tudománnyá léphetett elő, az — meg kell mondani:

több évtizedes német (és kevésbé angolszász vagy francia) tudományos törekvésekkel párhuzamosan — nagymértékben Dávid Lajos érdeme. Ő volt, aki a gyógyszerészetet, gyógyszervizsgálatot, gyógyszerkészítést tudományosan rendszerezte s ez nemcsak három kötetes hatalmas művében, a *Gyógyszerészetben* s rengeteg publikációjában realizálódott, hanem folyvást változó-bővülő oktatói tevékenységében is. Óráit rendszerint reggel hétkor tartotta — de dörmögő hangon megtartott előadásai annyi színben szikráztak, hogy hatása alól nem lehetett kivonni magunkat. S ez a hatás máig kísér bennünket, akik szerencsénkre tanítványai lehetünk.

Füst nélkül
kellemesebb

